

bloedvaatjes optreden. Dit zou dan tevens de verklaring in zich houden, waarom bij cultuurvolkeren wel, bij natuurmenschen minder of geen kaalhoofdigheid optreedt. De waarheid dezer theorie in het midden latend, — immers ook [de chemische werking der lichtstralen bij het studeeren bij gaslicht zal wel een rol spelen —, meen ik toch aan collega SLOOS te moeten opmerken, dat na bovenstaande, alleszins de twijfel gerechtvaardigd is, of het volgende geslacht door geen hoed meer te dragen, geen kaalhoofdigheid meer zal vertoonen. Wel is duidelijk, dat het nut van regelmatige haarmassage, in casu geregeld borstelen, in overeenstemming is met vele haaruitvaltheorieën.

Amersfoort, 30 Juli 1917.

G. A. PRINS.

Wij ontvingen na plaatsing van bovenstaand stukje nog enkele andere brieven van vakgenooten over den haaruitval, alle van ongeveer dezelfde strekking. Wij plaatsen die derhalve niet en sluiten onder dank aan alle inzenders de gedachtenwisseling over dit onderwerp.

Redactie.

BRANDSTOF OP GENEESKUNDIGE VERKLARING.

Aan het slot van de kennisgeving van dr. A. SIKKEL in het *Tijdschrift* van 21 Juli, lees ik tot mijn schrik: „Een regeling voor buitengewone toewijzing (van kolen) op geneeskundige verklaring in geval van ziekte is eveneens gereed”. Indertijd waren er wittebroodsverklaringen. Een quasi-patiënt kwam bij den arts en zeide „Dokter ik kan geen bruin brood verdragen, geef mij asjeblijft een verklaring voor wittebrood”. En meestal, althans zeer dikwijls, werd zulks gegeven.

Een stroom van weinig nauwgezette, vaak valsche geneeskundige verklaringen is over ons land gegaan. En nu zullen wij krijgen verklaringen voor kolen.

Wanneer ik de pathologie naga, vind ik alleen een paar aandoeningen van de luchtwegen, waarbij verstrekking van kolen *misschien* noodig is. Maar in de praktijk zal het anders gaan. Wie maar een beetje koorts heeft, of zich dat verbeeldt, de oude heer, die niet slapen kan, de zuigeling die 's nachts lastig is, allen zullen kolen vragen en als het van den huisarts afhangt, zullen ze veelal krijgen, wat ze wenschen. De geneesheer daarentegen, die het ernstig neemt met zijn verklaringen, moet weer een leven van dagelijkschen strijd met zijn patiënten doormaken, wordt voor onbarmhartig uitgemaakt enz. Ik hoop van harte, dat wij van kolenverklaringen zullen verschoond blijven, en dat niet alleen voor ons gemak, maar ook omdat de kolenmaatregel veel kans heeft van schipbreuk te lijden tengevolge van geneeskundige verklaringen. Ongetwijfeld zijn de meeste artsen het hiermede eens.

Vianen, 30 Juli 1917.

J. KNEGTERING.

NAAR AANLEIDING VAN DE QUADERNI D'ANATOMIA VAN LEONARDO DA VINCI.

De vraag, opgeworpen door prof. VAN DEN BROEK, of DA VINCI de ontleedkunde uitsluitend beoefende om haar zelfs wille, d. w. z. om de kennis van den vorm, dan wel als middel voor het aangrijpen van vraagstukken van verdere strekking, lijkt mij wel voor beantwoording vatbaar. Het wil mij voorkomen, dat DA VINCI met zijn anatomische studiën een zuiver wetenschappelijk doel beoogde. In zijn tijd toch waren anatomie en physiologie vereenigd tot één wetenschap onder invloed van een speculatief-deductieve denkwijze, welke van de Ouden (GALENUS enz.) overgenomen was.

De ontleedkunde, beoefend om haar zelfs wil, om de kennis van den vorm, dus wat men thans onder kunstanatomie verstaat, trok DA VINCI niet bovenmate aan. Tot dit besluit mag men komen, wanneer men zijn *Trattato della pittura* bestudeert. Hierin wordt de ontleedkunde als studievak voor den jongen kunstenaar ternauwernood genoemd. Anders is het met de proportieleer, die hij hoogschat en onontbeerlijk voor den kunstenaar acht. Van algemeene bekendheid is het (ook CHOU LANT neemt dit aan en de grootere handboeken over kunstgeschiedenis eveneens), dat DA VINCI op zich genomen had teekeningen te maken voor een anatomisch werk van MARCANTONIO DELLA TORRE (1473—1512?). Dit werk is helaas nooit verschenen, maar men